

پژوهش‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی

علمی

شماره ۱۶

هزار و سیصد و نود و نه - نیمسال دوم (دوفصلنامه)

- **خشونت جنسی علیه زنان ایزدی به مثابه نسل‌کشی با تأکید بر رأی دادگاه بین‌المللی رواندا در پرونده آکایسو**
دکتر علی خالقی - محمدرضا برزگر
۷
- **بازدارندگی راهبردهای سازمان تعزیرات حکومتی**
نعمت‌اله بیرانوندی - دکتر قباد کاظمی
۳۳
- **عوامل تخفیف مجازات در آرای دیوان بین‌المللی کیفری**
دکتر صادق سلیمی
۵۳
- **رویکرد دیوان کیفری بین‌المللی نسبت به اهداف مجازات**
مهدی رضا صادقی - دکتر سید قاسم زمانی
۷۹
- **واقع‌گرایی در تصمیم‌گیری کیفری**
دکتر ایوب نوریان - دکتر غلامرضا محمدنسل
۱۱۳
- **دادرسی اختصاری در جرایم جنسی (چالش‌ها و راهکارها)**
دکتر هادی رستمی - ناصر قربان‌پور
۱۳۵
- **مفهوم و کارکرد «قضیه» در «دیوان کیفری بین‌المللی»**
دکتر محمدهادی ذاکر حسین
۱۶۳
- **واکاوی رویکردهای تعقیب‌زدا در پرتو سیاست فردی کردن عدالت کیفری**
حسین فتح‌آبادی - دکتر محمدعلی مهدوی ثابت
۱۹۳
- **عقلانیت مرجع در فرایند سیاست‌گذاری جنایی ایران**
دکتر علی صفاری - پگاه نادری
۲۱۷
- **واکاوی جرایم سه‌گانه (تصرف عدوانی، مزاحمت و ممانعت از حق) در پرتو تفاسیر پراکنده محاکم دادگستری**
دکتر ابوالقاسم خدای
۲۴۵
- **سنجش تأثیر اعتیاد و وضعیت سرپرستی بر کودک‌آزاری جنسی**
سپیده شهیدی - دکتر تهمورث بشیریه - دکتر سید مهدی صابری - دکتر اصغر عباسی
۲۶۷
- **مبانی سیاسی و چالش‌های عملی جبران خسارت بازداشت‌شدگان بی‌گناه در فرایند کیفری ایران**
دکتر ایرج گل‌دوزیان - دکتر محمد روحانی مقدم
۲۸۹





http://jclc.sdil.ac.ir/article_125296.html

بازدارندگی راهبردهای سازمان تعزیرات حکومتی (مطالعه موردی تخلفات حوزه بهداشت، دارو و درمان در ایلام)

مقاله علمی - پژوهشی

نعمت‌اله بیرانوندی* - دکتر قباد کاظمی**

چکیده:

تخلفات حوزه بهداشت، دارو و درمان از جمله رفتارهایی هستند که آسیب‌های حاصل از آنها معمولاً طیف وسیعی از افراد جامعه را درگیر خود می‌کند. مشخص است که کنترل این رفتارها، جلوگیری از گسترده شدن ابعاد و نتایج زیان‌بار آنها و از همه مهم‌تر ایجاد بازدارندگی از تکرار آنها از جمله اهداف و رسالت‌های سازمان‌های درگیر با حوزه عدالت تعزیراتی است. یکی از مهم‌ترین سازمان‌های متولی این امر در ایران سازمان تعزیرات حکومتی است که از طریق پیگیری راهبردهای پیشگیرانه و اجرای اقدامات بازدارنده، هدف کاهش آمار این تخلفات را دنبال کرده است. در این مجال با روش پژوهش توصیفی - تحلیلی و از طریق ابزار پرسش‌نامه و با استفاده از نرم‌افزار SPSS به تحلیل میزان بازدارندگی راهبردهای این سازمان در قبال تخلفات مذکور پرداخته‌ایم. به‌طور کلی نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که اجرای صحیح برنامه‌های نظارتی و قطعیت بخشیدن به کشف تخلفات و ارائه پاسخ‌ها، می‌تواند بیشترین بازدارندگی را ایجاد کند. همچنین یافته‌های میدانی نشان می‌دهد که برخلاف عقیده مخاطبین، شدت مجازات در عمل نتوانسته است به ایجاد بازدارندگی کمک کند.

doi: 10.22034/JCLC.2021.125296

مجله پژوهش‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی، شماره ۱۶، نیمسال دوم ۱۳۹۹
صفحه ۵۱-۳۳، تاریخ وصول: ۱۳۹۸/۰۹/۰۵، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۹/۰۱

* دانشجوی مقطع دکترای حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمانشاه، کرمانشاه، ایران
Email: byranwandy.n@gmail.com
** استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمانشاه، کرمانشاه، ایران، نویسنده
Email: gh.kazemi@iauksh.ac.ir
مسئول

کلیدواژه‌ها:

بازدارندگی، تعزیرات، بهداشت، دارو، درمان.

مقدمه

یکی از مهم‌ترین اهداف و توجیهاتی که در طول تاریخ برای پاسخ‌دهی به جرایم و اعمال مجازات‌های مختلف مطرح شده است، بازدارندگی از ارتکاب مجدد جرم است. از این منظر بازدارندگی عبارت است از تهدیدهایی که ممکن است انگیزه مجرمانه مجرمی را با تغییر در شیوه اندیشه‌اش از طریق تجسم دورنمای پیامدهای سوء تحقق آن انگیزه تقلیل دهد. زیمرینگ معتقد است: «بسیاری از افراد که در حین قصد ارتکاب عمل مجرمانه دچار وسوسه می‌شوند، از ارتکاب آن خودداری می‌ورزند؛ زیرا لذتی که از این طریق ممکن است کسب کنند، با بیم از نتیجه ناگواری که مجازات قانونی به دنبال دارد، متنفی و خنثی می‌شود.»^۱ بازدارندگی در جای خود به بازدارندگی عام^۲ و خاص^۳ تقسیم می‌شود. برخی مواقع اجرای مجازات بر اشخاص، با هدف بیان هزینه‌های عمل مجرمانه برای سایر افراد انجام می‌شود تا بدین وسیله مانع ارتکاب جرم توسط عموم مردم گردد. (بازدارندگی عام)^۴ بازدارندگی عام که بر روی مجرمان بالقوه تمرکز دارد، مقرر می‌دارد که نرخ جرم تحت تأثیر مجازات بوده و به وسیله آن کنترل می‌گردد. اگر مردم از دستگیری و مجازات بترسند، دیگر ریسک نقض قوانین را نمی‌پذیرند. بازدارندگی عام بر روی افرادی تمرکز دارد که هرگز متحمل درد و رنج مجازات نشده‌اند و تنها به علت آگاهی از مجازات و تجربه مجازات دیگران از ارتکاب جرم بازداشته خواهند شد.^۵ درمقابل بازدارندگی خاص مقرر می‌دارد که مجازات‌های بزهکاران باید آن‌چنان قدرتمند باشد که بزهکاران شناسایی شده هرگز افعال مجرمانه را تکرار نکنند.^۶ بازدارندگی عام بیانگر اثرات بازدارنده تجربه غیرمستقیم مجازات و یا عدم مجازات است و

۱. ژان پرادل، تاریخ اندیشه‌های کیفری، ترجمه علی حسین نجفی ابرندآبادی (تهران: مجد، ۱۳۸۱)، ۱۱۶.

2. General Deterrence

3. Special or Specific Deterrence

4. D. Nagin, "General Deterrence: A Review of the Empirical Evidence," In *Deterrence and Incapacitation: Estimating of the Criminal Sanction an Aim Rotes*, ed. A. Blumstein, J. Cohen and D. Nagin (Washington, Dc: National Academy of Sciences, 1973), 96.

5. J. P. Gibbs, "Crime Punishment and Deterrence," *Social Science Quarterly* 48 (1968): 34.

6. J. Larry Siegel, *Criminology* (Massachusetts: University of Massachusetts, 2000), Seventh Ed, 129.

بازدارندگی خاص نیز بیانگر اثرات بازدارندهٔ تجربه مستقیم مجازات و یا عدم مجازات است.^۷ به هر روی رویکرد نظریه بازدارندگی در مفهوم عام و خاص آن مبتنی بر فهم نقاط قوت و ضعف موجود انسانی و تأکیدی بر لزوم استفاده از این فهم در سیاست‌گذاری‌های کیفری است. هرچند این رویکرد امید فراوانی را برای ایجاد جامعه‌ای عاری از بزه و بزهکار ایجاد می‌کند، اما حقیقت آن است که با وجود مجازات مجرمان، یکی از شایع‌ترین مشکلات جوامع و نیز نظام‌های کیفری، ارتکاب جرم و تکرار آن است.^۸

هرچند انتظار آن است که بازدارندگی عام و خاص در پاسخ‌دهی به این جرم حاصل شده باشد؛ اما در این رابطه گویی حقوق کیفری ایران تاکنون چندان موفق عمل نکرده و به تبع آن سیاست جنایی حاکم در مقابله با این رفتارهای پرخطر حوزه بهداشت، دارو و درمان، دستاورد ملموس و قابل‌قبولی از خود نشان نداده است. حال در این مجال با بررسی عناصر نظریه بازدارندگی (قطعیت^۹، سرعت^{۱۰} و شدت^{۱۱}) به مشخص کردن جایگاه این عناصر در پاسخ‌های کیفری به جرایم ذکرشده و شناسایی علل بازدارنده نبودن این پاسخ‌ها می‌پردازیم؛ بررسی نقاط ضعف و قوت این نظریه و شیوه استفاده از راهبردهای آن در جرم مورد مطالعه موضوعی است که در این پژوهش به آن پرداخته می‌شود.

۱- شدت مجازات

بنتام اعتقاد دارد که برای کاهش نرخ جرم، مجازات بایستی به اندازه کافی زیان‌بار باشد تا در تقابل با سود حاصل از جرم، پیروز میدان باشد. وی سه راهکار را برای مبارزه با جرم ارائه می‌دهد:

۱- از بین بردن قدرت و توانایی شخص برای ارتکاب بزه؛

۲- از بین بردن تمایل و خواست شخص برای ارتکاب بزه؛

۳- ایجاد ترس برای ارتکاب جرم.^{۱۲}

ایجاد ترس ارتکاب جرم و از بین بردن تمایل و خواست ارتکاب بزه، راهبردهایی هستند

7. Mark C. Stafford and Mark War, "Reconceptualization of General and Specific Deterrence," *Journal of Research in Crime and Delinquency* 30 (1993), 127.

8. D. M. Kennedy, *Deterrence and Crime Prevention* (London: Routledge Pub, 2009), 1.

9. Certainty

10. Celerity, Promptness, Swiftness

11. Severity

12. Barbara Hudson, *Understanding Justice, Introduction to Ideas, Perspectives and Controversies in Modern Penal Theory* (London: Milton Keynes Open University Press, 2003), 24.

که به صورت مستقیم و غیرمستقیم ما را به نظریه بازدارندگی (رویکرد سزادهی - ارباب) که از جمله موضوعات مطرح شده در مباحث پیشگیری کیفری (پسینی - واکنشی) است، رهنمون می‌سازند. مفهوم بازدارندگی دارای دو فرض کلیدی است: اول اینکه مجازات‌های خاصی که به مجرمین اعمال شده‌اند، می‌توانند مانع جرایم بیشتر شوند؛ دوم این است که ترس از مجازات می‌تواند دیگران را از انجام جنایات مشابه بازدارد.^{۱۳}

همان‌طور که در مقدمه این مقاله آمده است مهم‌ترین تقسیم‌بندی این نظریه بازدارندگی عام و خاص است. تجربیات مجازات نیابتی (بازدارندگی عام) و تجربیات شخصی (بازدارندگی خاص) که به طور قطع در ارتکاب جرم مؤثر هستند^{۱۴}، تقسیم‌بندی‌های دیگری را نیز دارند. به عنوان نمونه در یک تقسیم‌بندی، بازدارندگی عام به بازدارندگی مثبت و منفی^{۱۵} تقسیم می‌شود: استفاده از مجازات با تهدید و ارباب به منظور وادار کردن مردم به پیروی از قانون نمونه‌ای از بازدارندگی عام منفی است؛ اما هرگاه هنجارهای جامعه فضایی را ایجاد کند که همه مردم بفهمند که جامعه نسبت به نقض هنجارهایش جدی و حساس است، بازدارندگی مثبت شکل می‌گیرد. در اینجا جامعه با پاسخ‌دهی از طریق مجازات هنجارهای اجتماعی را برای عموم مردم محترم و درونی می‌کند. در بازدارندگی مثبت دیگر مجازات کسی را به طور مستقیم ارباب و تهدید نمی‌کند؛ بلکه مجازات فضایی را ایجاد می‌کند تا مردم مستقلاً تصمیم بگیرند که درست‌تر این است که از قانون پیروی کنند.

میزان بازدارندگی یک مجازات از یک جامعه به جامعه دیگر متفاوت است و متغیرهای جامعه‌شناختی و فرهنگی می‌توانند بر آن تأثیر داشته باشند. تعداد زیادی از تفاوت‌های مجازات‌های بازدارنده در جوامع مختلف و در نوشته‌های انسان‌شناسی ثبت شده است؛ چه کسی قانون و مجوز مجازات را تصویب می‌کند؟ نحوه انجام این کار، نظام و سیستم اجتماعی و ارزشی، ایدئولوژی‌ها و مؤلفه‌های دیگر میزان بازدارندگی را تعیین می‌کند.^{۱۶} علاوه بر مؤلفه‌های ذکر شده، کم‌وکیف عناصر سه‌گانه من جمله شدت مجازات نیز تا حدود زیادی میزان بازدارندگی را مشخص می‌کند.

13. Valerie Wright, *Deterrence in Criminal Justice: Evaluating Certainty vs. Severity of Punishment (The Sentencing Project: 1-9, Archived, 2010)*, 8.

14. Paternoster and Piquero, "Reconceptualizing Deterrence: Consequences and Criminal Behavior," *Journal of Quantitative Criminology* 20 (1995): 295.

15. Positive and Negative Deterrence

16. John, C. Ball, "Deterrence Concept in Criminology and Law," *The Journal of Criminal Law and Criminology* 46(3) (1955): 349.

بکار یا و بنتام به عنوان بنیان گذاران نظریه بازدارندگی مجازات‌های شدید را امری ضروری در تحقق بازدارندگی می‌دانستند. نیومن نیز با قبول این نظر پیشنهاد می‌کند که جامعه باید استفاده از مجازات جسمانی را در دستور کار خود قرار دهد. به نظر نیومن مجازات جسمانی از یک سو سریع و به آسانی اجرا می‌شود و از سویی دیگر به آسانی می‌تواند با شدت جرم متناسب گردد. به عقیده وی نسبت به جرایم خشونت‌بار که در آنها بزه‌دیده وحشت‌زده و تحقیر شده است و از سویی دیگر جامعه محلی حبس مجرم را نمی‌خواهد، مجازات جسمانی خشونت‌بار مثل شلاق باید مورد توجه قرار گیرد.^{۱۷}

یکی از شدیدترین مجازات‌های جسمانی، مجازات مرگ است؛ از دلایلی که در جهت حمایت و جانبداری از این مجازات ارائه می‌گردد، جنبه بازدارندگی و ارعابی آن است، به این ترتیب که گفته شده است؛ اگر هیجانان روحی محکوم به اعدام را در مقابل مرگ در نظر بگیریم و لرزه‌ای که بر اندام او می‌افتد را ملاحظه کنیم و وحشت عمیقی که در موقع جان دادن در خود حس می‌کند را از نظر بگذرانیم، به خوبی می‌فهمیم که حفظ مجازات اعدام برای ایجاد ترس در دل تبهکاران تأثیر بسزائی دارد. لذا کمتر دیده شده است که محکومی پس از صدور حکم اعدام، تقاضای رسیدگی تمیزی نکند یا پس از ابرام حکم، درخواست عفو ننماید.^{۱۸}

در مورد شدت مجازات باید توجه داشت که هر کدام از مجازات‌های بدنی، مالی و حیثیتی تأثیر خاص و متفاوتی دارد. مجازات‌های جسمانی دارای دو ویژگی خاص هستند؛ اول اینکه در هر حال باعث تحمیل رنج و درد بر مجرم می‌گردند، هر چند میزان این درد و رنج باتوجه به انواع مختلف آنها متفاوت است؛ دوم اینکه، این آزاردهندگی و رنج‌آور بودن در مورد تمام انسان‌ها صادق است، زیرا انسان‌ها از نظر جسم و عواملی که آنها را به درد می‌آورد، تقریباً مشابه هم هستند؛ اما مجازات‌های سالب آزادی و یا مالی بعضاً فاقد این دو وصف می‌باشند به گونه‌ای که اولاً حداقلی از آن مجازات‌ها برای بیشتر افراد فاقد آزاردهندگی است و ثانیاً حتی تشدید این مجازات‌ها برای برخی از افراد هیچ‌گونه مزاحمت و درد و رنجی که بتواند بازدارنده باشد را فراهم نمی‌کند.

در ادامه این تحلیل نظریه موضوع از جنبه عینی و میدانی نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد. همان‌طور که در چکیده پژوهش نیز اشاره شد، برخی از مطالب این پژوهش مبتنی است بر تحلیل داده‌ها، توضیح بیشتر آنکه برای تجزیه و تحلیل موضوع، از پرسش‌نامه استفاده شده

17. Graeme Newman, *Just and Painful* (New York: Macmillan, 1983), 139.

۱۸. شمس‌الدین امیرعلائی، *مجازات اعدام* (تهران: کتابخانه دهخدا، ۱۳۷۵)، ۹۱.

است. باتوجه به اینکه واحد تحلیل در این تحقیق فرد است، با تهیه پرسش‌نامه به استخراج اطلاعات مورد نیاز پرداختیم.

جامعه آماری مورد مطالعه تعداد ۴۰۰ نفر از شاغلین حوزه بهداشت، دارو و درمان در سطح شهر ایلام است که در اواخر سال ۱۳۹۸ مورد تجزیه و تحلیل قرار داده‌ایم.

در این تحقیق به منظور بررسی هم‌بستگی بین متغیرهای تحقیق از روش هم‌بستگی پیرسون و برای تبیین ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته از آزمون رگرسیون استفاده شده است. یافته‌های میدانی این پژوهش در دو بخش آمار استنباطی و تحلیل رگرسیونی تبیین شده است.

ضریب هم‌بستگی بین متغیر شدت مجازات با سرعت و قطعیت با سطح اطمینان ۹۹٪ ارتباط معنادار و معکوسی دارد؛ چون سطح معناداری بیشتر از ۰٫۰۵ به دست آمده است. ($sig < 0.05$) این بدان معناست که هر اندازه شدت مجازات بیشتر باشد، سرعت و قطعیت کاهش پیدا می‌کند.

جدول ۱- ضریب هم‌بستگی بین متغیر شدت با سرعت و قطعیت

متغیر	سرعت	قطعیت
	-.211*	-.241**
شدت	.001	.000
	400	400

لازم به ذکر است پرسش‌نامه ارائه شده برای سنجش و بررسی عناصر بازدارندگی دو فضا را مدنظر قرار داده است:

۱- فضای اول مربوط به برداشت ذهنی افراد از وضعیت ایده‌آل عناصر بازدارندگی است؛ بدین معنا که از افراد پرسیده شده است که در صورت به کارگیری صحیح عناصر چندگانه مورد مطالعه تا چه اندازه می‌توان موجبات بازدارندگی را فراهم آورد؛

۲- فضای دوم نیز مربوط به برداشت و ادراک ذهنی افراد از وضعیت کنونی عناصر مورد مطالعه است. بدین معنا که از افراد پرسیده شده است، عناصر چندگانه ذکر شده هم‌اکنون تا چه اندازه موجبات بازدارندگی را فراهم ساخته‌اند؟

بررسی تأثیر متغیر مستقل شدت مجازات بر متغیر وابسته با استفاده از رگرسیون در جدول شماره (۲) نشان داده شده است. باتوجه به داده‌های این جدول متغیر تحقیق با متغیر وابسته ارتباط معناداری دارد و باتوجه به ضریب مسیر درج شده، می‌تواند متغیر وابسته را تبیین کند؛ از نگاه مخاطب، در صورت به کارگیری صحیح این متغیر، می‌توان تا میزان ۱۷ درصد موجبات

بازدارندگی را فراهم آورد؛ اما تحلیل داده‌ها در فضای کنونی و مقایسه آن با وضعیت ایده‌آل مخاطب فاصله ۱۷ درصدی را نشان می‌دهد؛ یعنی از نگاه مخاطب سازمان تعزیرات حکومتی با به‌کارگیری این متغیر نتوانسته است، بازدارندگی لازم را ایجاد کند. قابل‌ذکر است یافته‌های پژوهش‌های مشابه در سایر کشورها نشان می‌دهند، شدت مجازات‌ها در اکثر نظام‌های حقوق کیفری دنیا دیگر بازدارندگی لازم را ندارند؛ اما به دلایل مختلف آمار این پژوهش نشان می‌دهد که مردم استان ایلام همچنان به شدت مجازات در راستای ایجاد بازدارندگی معتقد هستند. به نظر می‌رسد این موضوع برگرفته از خشم جمعی جامعه است که در قالب مجازات‌خواهی برای دیگران ظهور پیدا می‌کند. در این رویکرد یک نوع بنیادگرایی و تمایل به بازگشت به آموزه‌های کیفری و اعتقادی نهفته است که برآیند آن درخواست پاسخ‌های کیفری مشدد از سیستم کیفری و تعزیری است.

جدول ۲- تحلیل رگرسیونی متغیر شدت

متغیر وابسته	متغیر مستقل	ضریب مسیر	ضریب تی	سطح معناداری
بازدارندگی (الف)	شدت	.172	8.231	.001
بازدارندگی (ب)	شدت	.098	3.102	.003

۲- قطعیت (حتمیت)

باتوجه به اصول ثبات و قطعیت، کیفرها نه تنها باید معین و ثابت باشند بلکه در اجرا نیز باید قاطع و محکم عمل کنند. کیفر هرچه باشد باید اجرا شود و احتمال عفو و بخشش نباید در آن راه داشته باشد.^{۱۹} از لحاظ تاریخی اولین اندیشه‌های مخالف مجازات‌های شدید و لزوم قطعیت یافتن کیفرها را باید در آثار منتسکیو جستجو کرد. به عقیده وی قضاوت در امر قضاوت و کشف جرم باید دقت بیشتری به خرج دهند و سعی نمایند با قطعیت بخشیدن بیشتر به مجازات‌ها، حذف مجازات‌های خشن و استفاده از مجازات‌های ملایم از ارتکاب جرایم توسط مجرمین بالقوه جلوگیری به عمل آورند.^{۲۰} بعد از منتسکیو، بکاریا اندیشه راجع به قطعیت مجازات‌ها را با شرح و تأکید بیشتری مطرح کرد. به نظر او یکی از مهم‌ترین موانع

۱۹. جهاندار اکبری، محمد آشوری، محمدعلی اردبیلی و علی صفاری، «فلسفه سلب حیات با نگاهی بر حقوق

کیفری ایران»، مجله پژوهش حقوق کیفری ۸ (۱۳۹۹): ۱۳.

۲۰. منتسکیو، روح‌القوانین، ترجمه علی‌اکبر مهتدی (تهران: کاویان، ۱۳۴۳)، ۲۰۰.

ارتکاب جرم، گریزناپذیری کیفرهاست و حتمی بودن کیفرهای معتدل همیشه تأثیری شدیدتر از ترس از مجازات‌های موخش که امید رهایی در آن راه دارد، به‌جا می‌گذارد.^{۲۱} بازدارندگی و ارباب که زمانی بر شدت و وحشت‌زا بودن مجازات‌ها اصرار داشت تحت تأثیر افکار برخی دانشمندان، حتمیت و قطعیت اعمال مجازات‌ها را نیز موردتوجه قرار داد و پذیرفت که مجرمان در محاسبه نفع و زیان خود علاوه‌بر شدت مجازات‌ها، درجه احتمال اجرای مجازات‌ها را نیز مدنظر قرار می‌دهند؛ به‌طوری‌که اگر مجازاتی، هرچند شدید، از قطعیت کمتری برخوردار باشد ممکن است مجرم در محاسبات خود آن مجازات را مدنظر قرار ندهد و جرم را مرتکب شود. منظور از قطعیت، گریزناپذیری مجرم از تحمل مجازات به سبب جرمی که مرتکب شده، است.^{۲۲} برخی مفهوم قطعیت در نظریه بازدارندگی را موافق با احتمال دستگیری، محکومیت و مجازات می‌دانند.^{۲۳}

ملاحظه می‌شود که عناصر دستگیری و محکومیت نیز در تعریف قطعیت لحاظ گردیده‌اند؛ اما به‌نظر می‌رسد همان‌طور که نظریه بازدارندگی به اثر مجازات‌ها می‌پردازد، منظور از قطعیت نیز، قطعیت مجازات است، یعنی اجرای حتمی و گریزناپذیر مجازات. لذا مفاهیم دستگیری و محکومیت که فقط در کنار سایر عوامل قطعیت را تحت تأثیر قرار می‌دهند در تعریف آن جایگاهی ندارد. علاوه‌بر آن، هر دستگیری لزوماً به مجازات منجر نخواهد شد؛ زیرا چه‌بسا ممکن است ادله کافی در اثبات مجرمیت یافت نشود و یا در صورت محکومیت، عفو جاری گردد. همچنین دستگیری، هنگامی که به مجازات سبک منتهی گردد، اثری در بازدارندگی نخواهد داشت. باین‌حال، دستگیری اثر مثبتی بر قطعیت دارد؛ زیرا مجرم را به مجازات و درد و رنج آن نزدیک می‌کند؛ پس هرچه احتمال دستگیری افزایش یابد اجرای مجازات هم قطعی‌تر خواهد بود. افزایش احتمال دستگیری نیز منوط به افزایش قدرت و پراکندگی پلیس و ضابطان دادگستری است. گفته شده است که اگر افسران پلیس فعال باشند، متجاوزان و مجرمان بالقوه باید بپذیرند که خطر دستگیری در صورت ارتکاب جرم، هزینه‌ای بیشتر از فواید حاصل از آن دارد.^{۲۴}

۲۱. سزار بکاریا، رساله جرایم و مجازات‌ها، ترجمه محمدعلی اردبیلی (تهران: میزان، ۱۳۸۰)، ۹۹.

22. R. Meier, "The Deterrence Doctrine and Policy: A Response to Utilitarian in Preventing Crime," edited by J. Cramer. Sage Criminal Justice System Annuals (Beverly Hills: Sage Publications, 1978), 233.

23. Ibid. 130 .

24. David Bayley, *Policing for the Future* (New York: Oxford, 1994), 128.

به هر روی قطعیت را می‌توان به دو نوع عینی و ذهنی تقسیم کرد.^{۲۵} در قطعیت عینی، گفتگو بر سر شمار دستگیری‌ها و محکومیت‌هاست. لذا محاسبه آن از طریق تقسیم شمار دستگیری‌ها یا محکومیت‌ها بر شمار جرایم گزارش شده صورت می‌گیرد. در واقع عواملی که بر این نوع قطعیت اثر می‌گذارند، عواملی هستند که یا مانع دستگیری مجرم و یا در صورت دستگیری، مانع محکومیت و یا در صورت محکومیت، مانع مجازات وی می‌شوند.

بر همین مبنا برخی از عوامل تضعیف‌کننده قطعیت عینی عبارت‌اند از فعالیت ضعیف پلیس، ماهیت جرم، حرفه‌ای بودن مجرم و مرور زمان دستگیری، فقدان ادله کافی برای اثبات جرم، فرار مجرم، نهادهایی همانند تعلیق تعقیب و مفید بودن آن، معامله اتهام، ارجاع به صلح و سازش و مرور زمان محکومیت، عفو مجرم، معاذیر معاف‌کننده مجازات، نهادهایی مانند تعلیق و آزادی مشروط، فرار محکوم قبل از اجرای مجازات و مرور زمان مجازات و ...

نوع دیگر قطعیت، قطعیت تصور شده یا ذهنی مجازات است. در اینجا، برخلاف نوع قبلی که بر شمار دستگیری و محکومیت‌ها تکیه داشت، تصور افراد راجع به قطعیت، مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌گیرد. این تصورات گاهی ممکن است با قطعیت عینی مطابقت داشته باشد و گاهی ممکن است با آن هماهنگ نباشد؛ یعنی بعضاً قطعیت عینی (شمار محکومیت‌ها و دستگیری‌ها) مانند قطعیت مورد تصور مردم بالاست اما گاهی علی‌رغم اینکه قطعیت عینی بالاست، مردم تصور می‌کنند که شمار دستگیری‌ها و عدم مجازات افزایش یافته است و بالعکس.

گیبس توضیح می‌دهد که اغلب تحقیقات راجع به مسئله بازدارندگی، در مورد قطعیت مجازات به‌عنوان یک موضع عینی می‌باشند؛ اما دلایلی وجود دارد که بازدارندگی به تصور قطعیت، به عاملی جدای از قطعیت عینی بستگی دارد. در واقع تصویری غیر از آن مشکل است که چرا برای بازدارندگی جرم از طریق افزایش قطعیت عینی مجازات کوشش کنیم در حالی که دلیلی برای پیش‌بینی افزایش بعدی در قطعیت تصور شده مجازات وجود ندارد.^{۲۶}

علی‌رغم نتایج مختلفی که تحقیقات گوناگون در مورد عوامل مؤثر بر تصور قطعیت مجازات در بین مردم و مجرمان داشته‌اند، می‌توان فهرستی از آنها را بدین‌سان بیان کرد: دستگیری و بازداشت، مجازات شدن خود فرد، مجازات شدن دیگران، عدم مجازات فرد یا دیگران، ارتکاب جرم، آگاهی از نرخ جرایم و تعداد محکومین و مجازات‌شده‌ها و ...

25. Sheila Royo Maxwell, Gray M. Kevin, "Deterrence: Testing the Effects of Perceived Sanction Certainty on Probation Violations," *Sociological Inquiry* 70 (2006): 120.

26. Gibbs, op.cit. 115.

بر همین مبنا اهمیت تصورات مردم راجع به قطعیت می‌تواند آنقدر مهم باشد که حتی جواز به‌کارگیری «مجازات‌های نمایشی» را صادر می‌کند. به عبارت دیگر در بعضی موارد که مجازات فاقد بازدارندگی خاص است، یا اینکه مجرم ناشناخته بوده درحالی‌که جرم معروف شده است و یا هنگامی‌که مجرم دیگر مرتکب تکرار جرم نخواهد شد، ممکن است برای بالا بردن تصورات مردم راجع به قطعیت مجازات و ترمیم آن به صورت نمایشی و صوری به اجرای مجازات پرداخت؛ زیرا اگر مردم تصور کنند که مجرمی بدون مجازات مانده است (به هر دلیل که باشد) بنا به فرض، نظام مجازات‌ها را نظام قاطع تلقی نکرده و تهور و بی‌باکی آنها برای ارتکاب جرم افزون خواهد شد.

بر همین اساس فوکو در کتاب «مراقبت و تنبیه: تولد زندان» در مورد کارکرد موردانتظار مجازات‌های شدید در گذشته می‌گوید: شدیدترین اثرهای کیفر باید بر کسانی وارد شوند که مرتکب جرم نشده‌اند و اگر می‌شد اطمینان یافت که مجرم دوباره مرتکب جرم نمی‌شود همین که به دیگران قبولانده شود که او تنبیه و مجازات شده است، کافی خواهد بود.^{۲۷}

بحث دیگری که در مورد قطعیت مطرح می‌شود، رابطه آن با شدت و مقایسه آن دو با یکدیگر است. در مورد رابطه شدت و قطعیت گفته شده است که هر قدر شدت مجازات افزایش یابد احتمال اینکه قضات آن مجازات را اعمال کنند، کمتر خواهد بود. پس افزایش شدت، برابر با کاهش قطعیت است.^{۲۸} مطابق با این دیدگاه برای افزایش قطعیت مجازات‌ها باید از شدت آنها کاسته شود. حال مسئله‌ای که در اینجا مطرح می‌شود، این است که با وجود این رابطه عکس میان شدت و قطعیت، شدت را باید بر قطعیت برتری داد یا اینکه از شدت کاست و بر قطعیت مجازات افزود.

متقدمین و برخی از متأخرین نظریه بازدارندگی بر قطعیت مجازات بیشتر از شدت آن تأکید داشته و بیان کرده‌اند که اثر قطعیت در بازدارندگی بیشتر از شدت است. به عبارت دیگر اگر مجرم بداند که در صورت ارتکاب جرم حتماً متحمل مجازات ولو سبک خواهند شد، اندیشه جرم را بیشتر از خود دور خواهند کرد در مقایسه با اینکه احتمال اجرای مجازات، هر چند شدید، کم است. در این رابطه ویلیام و هوکین دریافته‌اند که در مقایسه با سایر ابعاد

۲۷. میشل فوکو، *مراقبت و تنبیه، تولد زندان*، ترجمه نیکو سرخوش و افشین جهان‌دیده (تهران: نی، ۱۳۸۵).

28. R. L. Akers, Christine Sellers, *Criminological Theories: Introduction, Evolution and Application* (Los Angeles, California: Roxbury Publishing Company, 2004), Fourth Edition, 18.

بازدارندگی، قطعیت مجازات اثر نیرومندتری در محاسبه هزینه‌ها و فواید جرایم دارد.^{۲۹} همچنین ساینر بیان می‌دارد که اغلب مجرمان در زمان و لحظه ارتکاب جرم جهت‌گیری مجرمانه دارند چنان‌که که رفتارشان به احتمال زیاد تحت تأثیر نتایج فوری و قطعی حاصل از جرم است نه نتایجی که شدید اما غیرقطعی‌اند.^{۳۰}

از طرف دیگر مندرس بیان می‌دارد، اگر ما به چیزی که نظریه بازدارندگی می‌گوید گوش فرادهیم، می‌فهمیم که قطعیت و شدت مجازات باید جایگاه برابری به‌عنوان عوامل بازدارنده داشته باشند، زیرا آنها در ایجاد هزینه موردانتظار ارتکاب جرم به‌طور مشترک عمل می‌کنند.^{۳۱} بکر بیان می‌دارد که افراد بیشتر خطرپذیرند به‌طوری‌که «یک نتیجه‌گیری کلی باتوجه به تجربیات قضایی این‌گونه است که تغییر در احتمال دستگیری و محکومیت، نسبت به تغییر در میزان مجازات، اثر بیشتری در شمار جرایم دارد.»^{۳۲}

در مطالعات راجع به بازدارندگی در سطح فردی^{۳۳} عنصر عینی شامل ضمانت‌اجراهای حقوقی و عنصر شخصی همان ضمانت‌اجراهای غیرحقوقی و غیررسمی است. ترکیبی از این دو عنصر، منفعت موردانتظار جرم را ایجاد می‌کنند؛ اما در مطالعات راجع به بازدارندگی در سطح جمعی^{۳۴}، تنها عنصر عینی که در همه افراد مشترک و مشابه است، می‌تواند موردتوجه قرار گیرد و عنصر شخصی باتوجه به اینکه در هر فرد متفاوت است و امکان بررسی آن در مطالعات سطح جمعی باتوجه به گستردگی افراد وجود ندارد، در این مطالعات نقشی ندارد. مندرس می‌افزاید، با وجود این محدودیت‌هایی که در مطالعات راجع به سطح جمعی بازدارندگی وجود دارد، برخی از این مطالعات از مدل بکر حمایت کرده‌اند و بر تأثیر بیشتر قطعیت نسبت به شدت تأکید ورزیده‌اند و به قانونگذاران پیشنهاد داده‌اند که به قطعیت مجازات بیشتر از شدت آن توجه کنند. مندرس بعد از یک تحلیل هندسی و آماری، سرانجام نتیجه‌گیری می‌کند که ارزش احتمال دستگیری و محکومیت و شدت مجازات واقعاً و آن‌چنان که اندیشمندان

29. K. R. William, and R. Hawkins, "Perceptual Research on General Deterrence: A Critical Review," *Law and Society Review* 20 (1998): 269.

30. B.F. Singer, "Psychological Studies of Punishment," *California Law Review* 58 (1970): 439.

31. M. Mendes Silva, "Certainty Severity and Their Relative Deterrent Effects: Questioning and Implication of Role of Risk in Criminal Deterrence Policy," *The Policy Studies Journal* 32 (2004): 61.

32. G. S. Becker, "Crime and Punishment: An Economic Approach," *Journal of Political Economy* 78 (1968): 176.

33. Individual – Level Deterrence Studies

34. Aggregate-Level Deterrence Studies

نظریه بازدارندگی ما را به آن سمت سوق داده‌اند، متفاوت نیست. مجرمان بالقوه از نظر روانی به هر سه عنصر نظریه بازدارندگی توجه می‌کنند، بدون در نظر گرفتن اینکه آیا آنها خطرپذیر یا خطرگریز بوده و یا نسبت به خطر حالتی خنثی دارند. اگر ارزش شدت و قطعیت متفاوت نیست بنابراین طبق نظر بکر در مورد خطر، مجرمان نسبت به خطر حالت خنثی دارند.^{۳۵}

تحلیل این متغیر از جنبه عینی و میدانی نشان می‌دهد این متغیر با متغیر سرعت و شدت هم‌بستگی معناداری دارد.

جدول ۳- ضریب هم‌بستگی بین متغیر قطعیت با سرعت و شدت

متغیر	سرعت	شدت
	.485**	-.241**
قطعیت	.000	.000
	400	400

بررسی تأثیر متغیر مستقل قطعیت بر متغیر وابسته با استفاده از رگرسیون در جدول شماره (۴) نشان داده شده است. هم‌اکنون متغیر قطعیت با میزان ۱۸ درصد بیشترین تأثیر را در بازدارندگی ایجاد کرده است. از نگاه مخاطب این متغیر می‌تواند تا میزان ۲۱ درصد نیز ارتقاء یابد.

جدول ۴- تحلیل رگرسیونی متغیر قطعیت

متغیر وابسته	متغیر مستقل	ضریب مسیر	ضریب تی	سطح معناداری
بازدارندگی (الف)	قطعیت	.211	10.321	.000
بازدارندگی (ب)	قطعیت	.183	9.324	.001

۳- سرعت

عامل دیگری که بازدارندگی را تحت تأثیر قرار می‌دهد، سرعت اجرای مجازات است. منظور از سرعت، قرابت توزیع مجازات به دنبال ارتکاب جرم است.^{۳۶} بکار یا نیز سرعت اجرای مجازات را یکی از علل افزایش بازدارندگی می‌داند و معتقد است هرچه فاصله میان ارتکاب جرم و مجازات کوتاه‌تر باشد، رابطه بین آن دو در اذهان قوی‌تر و پایدارتر خواهد بود.

35. Mendes Silva, op.cit. 64.

36. R. D. Clark, "Celerity and Specific Deterrence: A Look at Evidence," *Canadian Journal of Criminology* 30 (1988): 110.

در واقع برای توضیح عامل سرعت باید فرمول سود و زیان و ارتکاب جرم را مدنظر قرار داد. همان‌طور که گفته شد طبق نظریه بازدارندگی، چون مجرم فردی عاقل است لذا غالباً نفع خویش را دلیل اصلی اعمال خود قرار می‌دهد و همیشه در پی راندن زیان از خود و یا کاهش آن است؛ بنابراین اگر عمل زیان‌بار باشد، آن را انجام نمی‌دهد. درمورد جرم نیز وضعیت بدین‌گونه است؛ اما اگر بین عمل مجرمانه و زیان حاصل از آن فاصله‌ای ایجاد شود، چنین حالتی موجب دو اثر است:

اول اینکه، هر قدر بین عمل و زیان حاصل از آن فاصله زمانی بیشتری باشد، فرد امید بیشتری به رهایی از آن دارد و این مسئله با اثرگذاری بر احتمال تحمل مجازات قطعیت و حتمیت آن را کاهش می‌دهد؛

دوم اینکه، اگر فاصله زیان و عمل زیاد باشد، ممکن است او و دیگران نتوانند از نظر ذهنی بین زیان و عمل مجرمانه ارتباط برقرار کنند؛ یعنی درک این مسئله که این زیان به‌علت ارتکاب آن عمل است برای افراد مشکل می‌شود و لذا ذهنشان از توجه به اینکه چنین عملی آن زیان را به بار آورده است، منحرف گردیده و برای احتراز از آن زیان، از انجام آن عمل خودداری نخواهند کرد.

لذا تأخیر در اجرای مجازات، این‌گونه بر تصمیم‌گیری انسان عاقل اثر می‌گذارد که از یک طرف با کاهش قطعیت مجازات و امید فرار از آن، سود حاصل از جرم را در نظر وی جذاب‌تر جلوه می‌دهد و از طرف دیگر رابطه علیت بین جرم و مجازات را مخدوش می‌کند، به‌طوری‌که افراد ممکن است تصور کنند یا جرم بدون مجازات باقی مانده است یا اینکه مجازات بدون ارتکاب جرم واقع شده است و در هر صورت این دو حالت نمی‌توانند در ایجاد بازدارندگی نقش مهم و مؤثری داشته باشند.

از همین روی از این دیدگاه انتقاد شده است که سرعت اجرای مجازات اهمیت چندانی ندارد زیرا افراد قادرند که از نظر روانی بین تخلف و مجازات ارتباط برقرار کنند حتی اگر تأخیر طولانی بین آن دو باشد.

بنابراین به‌نظر می‌رسد افزایش سرعت اجرای مجازات را باید بین سه مرحله تفکیک کرد: مرحله اول از هنگام ارتکاب جرم تا دستگیری مجرم است. ارتکاب جرم نقطه شروع فرایند کیفری است. در این مرحله جرمی اتفاق افتاده است و این بدان‌معناست که هیبت نظام کیفری و تهدیدات آن شکسته شده است. پس از این لحاظ نظام کیفری بزه‌دیده است، لذا برای ترمیم جایگاه خود، باید مجرم را مجازات کند. مجازات وی در ابتدا منوط به دستگیری

اوست و دستگیری نیز باید به سرعت انجام گیرد چراکه عدم دستگیری سریع و مجازات وی، جرئت مجرمان بالقوه را در ارتکاب جرم افزایش می‌دهد؛ زیرا از نظر آنان «دزد نگرفته پادشاه است». افزایش سرعت دستگیری مستلزم افزایش قدرت پلیس و علمی کردن آن، حضور و گستردگی همه‌جانبه او در مناطق و محله‌های مختلف و نیز آموزش و توجیه مردم جهت همکاری برای دستگیری مجرم از طریق اطلاع دادن به نهادهای مربوطه است؛

مرحله بعد با دستگیری مجرم آغاز و تا پایان محکومیت او ادامه دارد. در این مرحله فرایندهای مختلف و متنوعی انجام می‌گیرند مثل تعقیب، تحقیق، بازجویی، تحقیقات محلی، معاینه محلی، صدور کیفرخواست، تشکیل جلسه رسیدگی، صدور حکم، اعتراض به حکم، فرجام‌خواهی، اعاده دادرسی و در واقع هر یک از این فرایندها نیازمند صرف زمان می‌باشند، بدیهی است اگر با تأخیر انجام گیرند، سرعت صدور حکم و اجرای مجازات را کاهش داده و بازدارندگی را ضعیف می‌کنند. همچنین افزایش تعداد قضات و محاکم رسیدگی‌کننده، به کارگیری مأمورین تحقیق آموزش‌دیده و مجرب، استفاده از ابزار علمی مانند انگشت‌نگاری و نیز اجباری کردن وکیل در افزایش سرعت در این مرحله نقش تعیین‌کننده‌ای دارند. نکته‌ای که در اینجا نباید پوشیده بماند، این است که هرچند سرعت اجرای مجازات، بنا بر نظریه بازدارندگی می‌تواند جرم را کاهش دهد اما نباید موازین و تضمینات دادرسی عادلانه را فدای خود سازد؛

و سرانجام مرحله آخر هنگامی است که حکم صادر و قطعی شده است و باید به موقع به اجرا گذارده شود. از اصول دیگر آیین دادرسی کیفری این است که حکم هنگامی که قطعی شد باید فوراً اجرا شود؛ اما عواملی چند اجرای آن را به تأخیر می‌اندازند مانند تعلیق، آزادی مشروط، فرار محکوم، باردار بودن او، جنون، بیماری و ... البته عللی که باعث تأخیر در اجرای حکم مجازات می‌شود در نظام‌های کیفری متفاوت، مختلف است اما از دیدگاه بازدارندگی آنچه مهم و مؤثر است این موضوع است که این علل باید حذف و برچیده شوند تا بتوان به هدف خود که همانا کاهش نرخ جرم است، نائل شوند.

تحلیل عینی این متغیر نشان می‌دهد که هم‌بستگی آن با متغیر قطعیت معنادار است یعنی به هر میزان سرعت رسیدگی‌ها افزایش یابد، عنصر قطعیت پاسخ‌دهی نیز بهبود پیدا می‌کند؛ درمقابل رابطه این متغیر با عنصر شدت معکوس است بدان معنا که هر اندازه سرعت رسیدگی کاهش پیدا کند، شدت مجازات نیز پایین می‌آید.

جدول ۵- ضریب هم‌بستگی بین متغیر سرعت با قطعیت و شدت

متغیر	قطعیت	شدت
سرعت	.485**	-.211*
	.000	.001
	400	400

تحلیل رگرسیونی متغیر (جدول شماره ۶) نیز نشان می‌دهد که از نگاه مخاطب هم‌اکنون عنصر سرعت رسیدگی به میزان ۱۲ درصد توانسته است، بازدارندگی ایجاد نماید که کیفیت این عنصر نیز می‌تواند تا ۱۵ درصد افزایش پیدا کند.

جدول ۶- تحلیل رگرسیونی متغیر سرعت

متغیر وابسته	متغیر مستقل	ضریب مسیبر	ضریب تی	سطح معناداری
بازدارندگی (الف)	سرعت	.159	6.009	.002
بازدارندگی (ب)	سرعت	.125	4.736	.002

نتیجه

بازدارندگی یکی از مهم‌ترین اهداف مجازات‌ها در حوزه جرایم و تخلفات است، هدف تقلیل‌گرایانه‌ای که از دیرباز و در قالب یک نظریه توانمند و در بطن مدل تنبیهی و در چهارچوب کارکرد فایده‌مند کیفر تکوین یافته است. نگاه به این نظریه نشان می‌دهد، اعمال مجازات نه با هدف جبران گذشته، بلکه با هدف ساختن آینده‌ای روشن توجیه می‌شود، بدین‌سان سیاست اصلی دیدگاه بازدارندگی، تهدید به مجازات برای کاهش انگیزه جرم است. سازمان تعزیرات حکومتی یکی از کنشگران حوزه بهداشت، دارو و درمان است که هدف کنترل تخلفات را در قالب این نظریه جستجو کرده است؛ این سازمان با بهره‌گیری از شعب مختلف و صدور احکام جزایی و اعمال پاسخ‌های واکنشی و تنبیهی متعدد به‌موجب قوانین مربوطه، هدف کنترل رفتارهای پرخطر در حوزه بهداشت، دارو و درمان را در ایران دنبال می‌کند. آموزش، انجام بازرسی، نظارت و اعمال مجازات از مجرای نظریه بازدارندگی و پیگیری عناصر سه‌گانه آن (شدت، سرعت و قطعیت) مهم‌ترین رویکردهای این سازمان هستند. از نگاه مخاطب، در صورت به‌کارگیری صحیح این چند متغیر، می‌توان تا میزان ۴۸ درصد موجبات بازدارندگی را فراهم آورد؛ این بدان معناست که سازمان تعزیرات حکومتی به همراه سایر نهادهای همسو متولی کنترل تخلفات، هم‌اکنون با ۵۲ درصد خلأ سیاست‌گذاری مواجه هستند؛ یعنی سازمان‌های متولی کنترل تخلفات می‌توانند با تعریف متغیرهای جدید و راهبردهای نو تا میزان ۵۲ درصد دیگر بر توان خود بیفزایند. از نظر افراد پاسخ‌گو، متغیر

نظارت می‌تواند بیشترین بازدارندگی از ارتکاب تخلف را برای افراد ایجاد کند و پس از آن عنصر قطعیت کارآمد است؛ بدین‌معنا که هر اندازه احتمال کشف تخلف و اعمال مجازات بیشتر باشد، ارتکاب تخلف نیز کاهش پیدا می‌کند. همان‌طور که تحلیل نظرات افراد و تبیین آن به زبان آمار نشان می‌دهد فرضیه بازدارندگی در پاسخ به تخلفات تعزیراتی یک فرضیه صحیح محسوب می‌شود و در صورت به‌کارگیری صحیح عناصر آن تا حدود زیادی (۴۸ درصد) بازدارندگی عام و خاص حاصل می‌شود. در راستای بهبود وضعیت کنونی و کنترل بهتر تخلفات در این حوزه پیشنهاد می‌شود هم‌زمان با روزآمد شدن مجازات‌ها و افزایش سرعت رسیدگی به تخلفات، نظارت‌ها در این بخش پررنگ‌تر و روش‌های آن نیز روزآمد شود.

پرسش‌نامه

نظری زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	تا چه اندازه با جملات زیر موافق هستید.
					تعزیرات حکومتی با سرعت به تخلفات اقتصادی و بهداشتی رسیدگی می‌کند.
					تعزیرات حکومتی برای رسیدگی سریع به پرونده‌ها اهمیت زیادی قائل است.
					در صورت ارتکاب تخلف، تعزیرات حکومتی در زمان کوتاهی افراد را مجازات می‌کند.
					کسانی که در ماه‌های قبل مرتکب تخلف شده‌اند خیلی سریع به‌وسیله تعزیرات حکومتی مجازات شده‌اند.
					سریع‌تر شدن رسیدگی به تخلفات در تعزیرات حکومتی می‌تواند موجبات پیشگیری از تخلفات را فراهم آورد.
					کوتاه‌تر شدن فرایند دادرسی در تعزیرات حکومتی می‌تواند موجب پیشگیری از ارتکاب تخلف شود.
					اگر اشخاص متخلف با سرعت مجازات شوند، موجبات پیشگیری از تکرار تخلف بهتر فراهم می‌شود.
					همه اشخاص حقیقی و حقوقی که در ماه‌های قبل تخلف تعزیراتی داشته‌اند، مجازات شده‌اند.
					در صورت ارتکاب تخلف از سوی اشخاص حقیقی و حقوقی، مجازات شدن حتمی و قطعی است.
					در صورت ارتکاب تخلف تعزیراتی، تخلف حتماً کشف می‌شود.

				اگر کسی مرتکب تخلف شود حتماً برای او پرونده تعزیراتی تشکیل می‌شود.
				افزایش احتمال کشف تخلف موجبات پیشگیری از تخلف و تکرار آن را فراهم می‌آورد.
				افزایش احتمال مجازات شدن متخلف، می‌تواند موجبات پیشگیری از تخلف را فراهم آورد.
				برخی مواقع بسیاری از اشخاص حقیقی و حقوقی متخلف مجازات نمی‌شوند.
				در صورت ارتکاب تخلف میزان جریمه نقدی قابل‌اعمال در تعزیرات حکومتی زیاد نیست.
				افزایش میزان جریمه‌های نقدی می‌تواند موجب پیشگیری از تکرار تخلفات شود.
				شدیدتر شدن مجازات‌ها در تعزیرات حکومتی می‌تواند موجبات پیشگیری از تخلفات را فراهم سازد.
				جریمه نقدی کنونی در تعزیرات حکومتی به‌خاطر کم بودن آن، نمی‌تواند موجب بازدارندگی شود.
				میزان جریمه‌های نقدی در تعزیرات حکومتی پایین است.
				تعداد بازرسی‌های به‌عمل‌آمده در ماه‌های قبل از واحدهای صنفی و غیرصنفی بالا بوده است.
				در ماه‌های گذشته به‌صورت مداوم از واحدهای صنفی و غیرصنفی بازرسی به‌عمل آمده است.
				تعداد بازرسی‌های بازرسین دستگاه‌های نظارتی و گشت‌های مشترک تعزیرات حکومتی در طول سال گذشته مناسب بوده است.
				معمولاً بازرسی از واحدهای صنفی و غیرصنفی با کیفیت بالا انجام می‌گیرد.
				افزایش کیفیت بازرسی می‌تواند موجبات پیشگیری از تخلفات را فراهم آورد.
				افزایش تعداد بازرسی‌ها می‌تواند موجبات پیشگیری از تخلفات را فراهم سازد.
				عوامل بازرسی در هنگام نظارت و بازرسی از واحدهای صنفی و غیرصنفی به مشکلات آنها توجه کامل دارند.
				شما با قوانین مرتبط با شغل خود و قوانین تعزیراتی آشنایی کامل دارید.
				آموزش و آگاه‌سازی اشخاص حقیقی و حقوقی نسبت به قوانین شغلی می‌تواند موجب پیشگیری از تخلف شود.
				سازمان تعزیرات حکومتی به برنامه‌های آموزشی و آگاهی‌بخشی اهمیت می‌دهد.

					دوره‌های آموزشی برای واحدهای ارائه‌دهنده خدمات در حد قابل قبولی برگزار می‌شود.
					معمولاً برنامه‌های آموزشی با کیفیت بالا انجام می‌گیرند.

فهرست منابع

الف. منابع فارسی

- اکبری، جهاندار، محمد آشوری، محمدعلی اردبیلی و علی صفاری. «فلسفه سلب حیات با نگاهی بر حقوق کیفری ایران». *مجله پژوهش حقوق کیفری* ۸ (۱۳۹۹): ۴۱-۱۰.
- امیرعلائی، شمس‌الدین. *مجازات/اعدام*. تهران: کتابخانه دهخدا، ۱۳۷۵.
- بکاریا، سزار. *جرایم و مجازات‌ها*. ترجمه محمدعلی اردبیلی. تهران: میزان، ۱۳۸۰.
- پرادل، ژان. *تاریخ اندیشه‌های کیفری*. ترجمه علی حسین نجفی ابرندآبادی. تهران: مجد، ۱۳۸۱.
- فوکو، میشل. *مراقبت و تنبیه، تولد زندان*. ترجمه نیکو سرخوش و افشین جهان‌دیده. تهران: نشر نی، ۱۳۸۵.
- منتسکیو، روح‌القوانین. *ترجمه علی‌اکبر مهندی*. تهران: نشر کاویان، ۱۳۴۳.

ب. منابع خارجی

- Akers, R. L. and Christine, S. Sellers. *Criminological Theories: Introduction, Evolution and Application*. Fourth Edition. Los Angeles, California: Roxbury Publishing Company, 2004.
- Ball, John, C. "Deterrence Concept in Criminology and Law." *The Journal of Criminal Law and Criminology* 46(3) (1955): 347-354.
- Becker, G, S. "Crime and Punishment: An Economic Approach". *Journal of Political Economy* 78 (1968): 169-217.
- Clark, R. D. "Celerity and Specific Deterrence: A Look at Evidence." *Canadian Journal of Criminology* 30 (1988): 109-130.
- David, Bayley. *Policing for the Future*. New York: Oxford, 1994.
- Gibbs, J. P. "Crime Punishment and Deterrence." *Social Science Quarterly* 48 (1968): 515-530.
- Hudson, Barbara. *Understanding Justice, Introduction to Ideas, Perspectives and Controversies in Modern Penal Theory*. London: Milton Keynes, Open University Press, 2003.
- Kennedy, D. M. *Deterrence and Crime Prevention*. London: Routledge Pub, 2009.
- Maxwell, Sheila Royo, Gray M. Kevin. "Deterrence: Testing the Effects of Perceived Sanction Certainty on Probation Violations." *Sociological Inquiry* 70 (2006): 113-136.
- Meier, R. "The Deterrence Doctrine and Policy: a Response to Utilitarian in Preventing Crime." edited by J, Cramer. Sage Criminal Justice System Annuals, Vole. 10. Beverly Hills: Sage Publications, 1978.

Mendes Silva, M. "Certainty Severity and their Relative Deterrent Effects: Questioning and Implication of Role of Risk in Criminal Deterrence Policy." *The Policy Studies Journal* 32 (2004): 1-63.

Nagin, D. "General Deterrence: A Review of the Empirical Evidence." In *Deterrence and Incapacitation: Estimating of the Criminal Sanction an Aim Rotes*, edited by A. Blumstein, J. Cohen and D. Nagin, 343-369. Washington, Dc: National Academy of Sciences, 1973.

Newman, Graeme. *Just and Painful*. New York: Macmillan, 1983.

Paternoster and Piquero. "Reconceptulizing Deterrence: Consequences and Criminal Behavior." *Journal of Quantitative Criminology* 20 (1995): 34-53.

Siegel, J. Larry. *Criminology*. Seventh Edition. Massachusetts: University of Massachusetts, 2000.

Singer. B. F. "Psychological Studies of Punishment." *California Law Review* 58 (1970): 405-443.

Stafford, Mark C., and Mark War. "Reconceptualization of General and Specific Deterrence." *Journal of Research in Crime and Delinquency* 30 (1993):123-135

William. K. R. and R. Hawkins. "Perceptual Research on General Deterrence: a Critical Review." *Law and Society Review* 20 (1998): 545-572.

Wright, Valerie. Deterrence in Criminal Justice: Evaluating Certainty vs. Severity of Punishment, The Sentencing Project: 1-9, Archived, 2010.



Journal of CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY

VOL. VIII, No. 2

2020-2

- **Sexual Violence against Yazidi Women as Genocide with Emphasis on Rwandan International Court's Judgment in Akayesu Case**
Dr. Ali Khaleghi & Mohammadreza Barzegar
- **Deterrence of Ta'zirat Organization Strategies**
Nematallah Byranwandy & Dr. Ghobad Kazemi
- **Mitigating Circumstances in the ICC Sentencing Judgments**
Dr. Sadegh Salimi
- **The International Criminal Court Approach to Punishment Objectives**
Mahdireza Sadeghi & Dr. Seyyed Ghasem Zamani
- **Realism in Criminal Decision Making**
Dr. Ayoub Noorian & Dr. Gholamreza Mohammad Nasl
- **Summary Proceeding on Sexual Offenses (Challenges and Solutions)**
Dr. Hadi Rostami & Naser Ghorbanpur
- **The Concept and Functions of "Situation" at "the International Criminal Court"**
Dr. Mohammad Hadi Zakerhossein
- **Approaches of Deprosecution in the Light of Individualizing of Criminal Justice Policy**
Hossein Fathabadi & Dr. Mohammad Ali Mahdavi Sabet
- **Super Rationalization in Criminal Policy Making of Iran**
Dr. Ali Saffari & Pegah Naderi
- **Investigating The Triple Crimes (Deforce, Obstruction and Harassment) of the Right in the light of the Difference Interpretations of the Courts**
Dr. Abolqasem Khodadi
- **Assessing the Addiction Impact and Supervisory Status on Child Sexual Abuse with a Focus on the Obtained Samples from Social Emergency Centers in Tehran**
Sepideh Shahidi & Dr. Tahmoores Bashiriyeh & Dr. Seyyed Mahdi Saberi & Dr. Asghar Abbasi
- **Political Foundation and Practical Dilemma of Compensation of Innocent Arrested Persons in Iranian Criminal Process**
Jahanbakhsh Soleimani & Dr. Iraj Goldouzian & Dr. Mohammad Rouhani Moghadam



S. D. I. L.

The S.D. Institute of Law
Research & Study